

Джеймс Джойс.*)

Евелін.

Сиділа при вікні і дивилась, як сумерк вкривав вулицю. Її голова спиралась об віконні занавіси, а ніздря дражнив порох. Була змучена.

Проходили нечисленні люди. Виходили з останньої хати і йшли до дому. Чула стукіт їх кроків по твердим хіднику, а потім скрипіння на пісковій стежці перед новими червоними домами. Колись це була площа, по якій гуляли кожного вечора з сусідськими дітьми. Аж якийсь бельфастієць купив її і побудував на ній дома — неподібні до їх малих, бронзових хатин, але величаві, з лискучими покрівлями камяниці. Діти з цілої вулиці грались колись на тій площі — Девинс Вотерс, Даннс, малий каліка Кіф, вона, її брати і сестри. Ернест проте ніколи не бавився і був задорослий. І батько проганяв їх з площі чорною, сукатою палицею. Незвичайно малий Кіф счиняв крик, коли побачив, що він надходить. Ще тоді почувались доволі гарно. Батько не був ще так лютий; і впрочім жила мати. Це вже шмат часу; вона, і братя, і сестри стали дорослими; її мати померла. Тицци Данн теж помер, а Вотерс вернувся до Англії. Все зміняється. Нині вона билась з думками, чи не йти геть, чи не покидати хати.

Хата! Повела зором кругом кімнати і переглядала усі родинні предмети, з яких стільки літ що тижня стирала порохи, не всіли надивуватися, звідки цей порох береться. Може і не побачить більше тих родинних предметів, з якими, здавалось, ніколи не розлучиться. І досі вирождж літ, не довідалась імени священика, якого пожовкла знимка висіла на стіні над розбитим гармонію побіч барвистого образу Благословенної Марґарети Марії Алякок. Він був шкільним другом її батька. Коли лише її батько показував знімку відвідувачеві, мав звичку пояснити:

„Він нині в Мельберн“.

Рішилась піти геть, залишити хату. Було не розумно? Кожну сторінку справи старалась важити. Хата все ж таки давала їй дах над головою і прожиток; докруг себе мала тих, яких знала усе життя. Очевидно важко працювала і в хаті, і в skleпі. Що скажуть про неї в skleпах, коли дізнаються про її втечу з молодим мужчиною? Скажуть може що божевільна; і її місце займе

*) Джеймс Джойс (James Joyce) сучасний визначний ірландський письменник, родж. 1882 р. Студював медицину. Проживав і писав переважно за кордоном (Париж, Рим, Трієст, Ціріх). Нині перебуває в Парижі, а як преса доносить, грозить йому повна сліпота саме тоді, коли має увійти до плянованої Ірландської Академії. Його повісті й оповідання характеризують змілість психологічного підходу до людей. Дуже гарними є його ірландські оповідання (Dubliners, 1916), які в дечім нагадують нашого В. Стефаніка. З цієї збірки і взято „Евелін“. З його повістей слід підмітити передовсім A Portrait of the Artist as a Young Man (1916) і Ulysses (1922), де з незвичайною тонкістю представив життя людини, Leopold'a Bloom'a, впродовж одного лише дня. — Перекл.

хтось інший за посередництвом оголошення. Місс Гевен радітиме. Місс все дошкулювала їй, зокрема тоді, коли до того прислухувались люди.

„Місс Гіс, ви не бачите, що ті пані чекають? Прошу куди уважніше дивитись, Місс Гіс“!

Коли покидатиме Сторесів, не вилле багато сліз.

Але в її новій хаті в далекій незнаній країні не буде так, як тут. Тоді вона буде одружена — вона Евелін. Люди поводитимуться з пошаною. Не так, як з її мамою поводитись. Навіть тепер, хоч їй минуло дев'ятнадцять літ, грозила їй деколи небезпека батькового побиття. Вона знала це; те доводило її до биття серця. Коли вони вирости, він ніколи не інтересувався нею так, як Гаррі'єм і Ернестом, бо вона була дівчиною; але останніми часами став їй погрожувати. А нині немає нікого, хто піклувався би нею. Ернест помер, а Гаррі, що працював у фірмі церковних декорацій, майже все був десь в глибині краю. Надто, постійні суперечки за гроші кожної суботи вечором, вичерпували її невимовно. Все віддавала цілу свою платню — сім шілінгів — і Гаррі все присилав, що міг, проте важко було дістати від батька якийсь гріш. Вона тратить гроші, казав, не має голови, і він не дозволить свої тяжко запроцьовані гроші розкидати по вулицях, і ще більше, бо звичайно був в суботу вечором лютий. Вкінці дасть їй гроші і запитається, чи має охоту купити на неділю обід. Тоді бігла якнайскорше і купувала, держучи судорожно шкіряну калитку в руках, ліктями робила дорогу серед натовпу і вертала в хату пізно з вантажем припасів. Важко працювала. Мусіла і хату вести і дивитись, чи двоє малих дітей, які лишилися на її голові, йдуть правильно до школи і правильно дістають харч. Важка це була праця — важке життя — але нині, коли носилась з думкою змінити його, не видавалось воно їй цілком невідрадним.

Думала зазнати іншого життя з Франком. Франк був дуже привітний, мужеський, щирий. Хотіла піти геть з ним нічним кораблем, щоб бути його жінкою і жити з ним в Буенос Айрес, де мав хату, яка ждала на неї. Як добре вона пригадувала час першої стрічі з ним; він мешкав при головній вулиці в кам'яниці, до якої вона часто заходила. Це здавалось їй було кілька тижнів тому. Стояв в брамі, шапка насунена на потилицю, а волосся спадало вперед на бронзове обличчя. Тоді і пізнались. Звичайно що вечора стрічав її біля Сторесів і відвідував в хаті. Взяв її на „Чеську Дівчину“ і гордість перебігала по її обличчі, коли сиділа з ним на ліпших місцях в театрі. Він, зовсім перенятий музикою, легко підспівував. Люди знали, що вони симпатизували зі собою і коли він співав про дівчину, яка любила моряка, огортало її все миле зворушення. Жартом називав її Цямкачем. Передовсім мати хлопця — імпонувало їй, а тоді стала його любити. Розказував про далекі країни. Зачав від корабельного хлопця з платнею одного фунта у місяць на судні Емен Лайн, що плив до Канади. Вичисляв назви кораблів, на яких служив і назви ріжних служб. Плив крізь просмик Магелляна і оповідав про грі-

зних патагонців. Висів в Буенос Айрес, казав, і приїхав до старого краю саме на свята. Очевидно батько дізнався про все і заказав балакати з ним.

„Знаю тих харцизів моряків!“ — говорив.

Одного дня посперечався з Франком і від тоді потайки стрічалась зі своїм любим.

На вулиці западав вечір. Два білі листи на її грудях зазначувались незначно. Один був до Гаррія; другий до батька. Її любимцем був Ернест, але і Гаррія любила теж. Завважила, що батько останніми часами постарівся; він не буде турбуватись нею. Деколи спромагався на справжню добротливість. Недавно, коли змучилася через день, розказував про духи і при ватрі підніс тоаст в її сторону. Іншим разом, коли жила мати, пішли усі на пікнік до Гил-ов-Гав, — пригадувала, як батько вдягав материн чіпок, щоб викликати сміх у дітей.

Час втікав, але вона і досі сиділа біля вікна, спирала голову об віконні занавіси і вдихувала запах пороху. Ген на вулиці чула голос вуличної катаринки. Знала цю мелодію. Дивно, але саме у цей вечір пригадала, що прирекла матері, прирекла держати хату, доки стане сил. Пригадувала останню ніч матеріної недуги; була знов в тісній, темній кімнаті по другій стороні голю, а надворі чула меланхолійну італійську мелодію. Катаринкареві наказано йти геть і він дістав шість пенсів. Пригадала батька, як повагом увійшов в кімнату недужої і сказав:

„Прокляті італійці налазять тут!“

Коли перед її очима ставав жалюгідний образ матеріного життя — того життя постійних жертв, що довели остаточно до божевілля. Дрижала, коли чула знов голос матері, що постійно, з божевільним упором повтаряв:

„Detevauu Setaun! Detevauu Setaun!“

Зірвалась під наглим припливом страхіття. Втікати! Вона мусить втікати! Франк вирятує її. Він дасть їй життя, а може і любов теж. Вона чейже хотіла жити. Чому має бути нещасливою? Має право до щастя! Франк візьме її в свої дужі рамена, обійме її ними. Він вирятує її.

Стояла серед гамору юрби на стації Норт-Вол. Тримав її за руку, а вона чула, що говорив до неї, розказував про подорож все й все. Стація переновлена військом з брунатними клунками. Крізь відчинені двері будинку продерся проблиск чорної маси корабля, як стояв біля берега ярко освітлений. Не відповідала нічого. Чула, як лице ставалось бліде і холодне і серед тої величі горя молилась до Бога, щоб покерував нею, вказав її повинність. Серед мряки загула жалісно корабельна сирена. Коли піде, завтра буде на морі з Франком, пливучи в напрямі Буенос Айрес. Всі формальності полагождені. Чи може вона ще відступити по всім, що він для неї зробив? Її жаль доводив до безсилля й її уста порушувались тихою гарячою молитвою.

Дзвінок рванув її серцем. Чула, як зловив її за руку:

„Ходи!“

Усі моря світу бурились довкола її серця. Він тягнув її до середини корабля. І втягнув би її.

Обома руками вчіпилась залізного поруччя.

„Ходи!“

Ні! Ні! Ні! Неможливо! Ті руки божевільно впилились в залізо. Криком болю рознеслось по морі:

„Евелін! Евві!“

Він кинувся за перегородою і благав піти за ним. Накликували його, але він ще розмовляв з нею. Блідим лицем звернулась до нього, пасивна немов безпорадне сотворіння. Її очі не давали йому ніякого знаку любови, прощення чи признання.

З англійської мови переклав

І. Черкавський.

Ярема Баркас.

*

*

*

Слів голубих, ласкавих
Ні, не забудь мені!
..Хтось гладив ніжно трави,
Хтось шовками пісні...

Хтось любий, хтось коханий—
Горять, горять вогні! —
І досі вечір п'яний
Зідханням щось тобі.

Чарівну казку давню
Про сонце — дні ясні —
А віттячко невгавно
Квітки тобі до ніг.

Яслива! Незабутня!
— Десь метеор пробіг —
О, дні неповернуті,
О, ночі зоряні!

Лиш хмарка кучерява
І спогади бліді —
Слів голубих, ласкавих
Ні — не забудь мені.
